

4

להיות קשור ומחובר בקשר חיים העמוק והודאי ביותר. "אני מאמין לפלוני" פירושו - יש בינינו יחס, חיבור וקשר חזק. להאמין בבורא העולם פירושו להיות רבוק וקשור בו. להאמין פירושו לחיות את הדבר.

דרכי החינוך לאמונה

הרב קוק כותב שהחינוך האמוני מתחיל עם יצירת הולד. החינוך לאמונה הוא החינוך להתקשרות עם העולם הפנימי - פנימיות החיים של האדם עצמו ושל הבריאה כולה. הקב"ה נסתר בעולמו. 'עולם' לשון 'העלם'. לכן, כוחות החיים שהקדוש ברוך הוא נסע בתוכנו נמצאים מתחת לפני השטח. כך אמרו חז"ל: "מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים אף הנשמה יושבת בחדרי חדרים" (ברכות י, ע"א). במשך כל חי הילד אנו מצוים לחנכו לראייה מתחת לפני השטח. עליו להבין שמה שהוא רואה בעין החיצונית הוא רק הופעה אחת ולא עיקרית של המציאות. כמו בכל מלאכת החינוך, גם החינוך לאמונה מקיף שתי דרכים עיקריות: אמונה ומודעות (לימוד).

חיי אמונה

ככל שההורים רבקים בבורא העולם, ככל שהם קשורים ומחוברים יותר לקומה הפנימית של המציאות כך הם מחנכים את ילדם לאמונה, לאותה קומה פנימית של החיים.

לימוד - בהתאם לגילו ולהבנתו של הילד נלמד אותו להתבונן במציאות. נכון אותו לשאול שאלות של עומק.

יורג טאז (כך) זקא חא אלל

החינוך לתפילה

5

קשה לראות טעם וחיוב בניסיון ללמד ילד בן ארבע עד שבע לומר תפילה הכתובה בסידור. ילד זה גם אינו מבין את המילים שהוא אומר וגם אין בתפילה כוז ביטוי ללב. אדרבה, באופן כזה מתרגל הילד מגיל צעיר 'לקרוא' עמודים בסידור התפילה, והדבר עלול להביאו למחשבה כאילו תפילה היא קריאת עמודים בסידור כצפצוף הודוד.

אם כן, כיצד מחנכים לתפילה? החינוך לתפילה מתחיל בגיל צעיר מאוד. יש לעורר את הילד לשים לב לכוחות החיים שבו, ליפי הבריאה, ולעוררו לומר תודה לבורא העולם על כוחות החיים הללו. לא לומר לילד מה לומר. התפילה תהיה בשפת הילד ובדברים שהוא מרגיש. אפשר לומר מיד עם סיום האכילה: "ברא נאמר תודה לבורא העולם על האוכל שאכלנו", ולדבר אותו לומר מילים משלו. כך גם אחרי שהוא מקבל דברים טובים ושהוא קם בבוקר. כמובן שבשעה שהוא או מישוה ממשפחתו חולה יש לעוררו להתפלל לרפואה. בגיל צעיר זה הוא אינו מחויב לומר את נוסח התפילות והברכות שכתבו חכמים. אדרבה, עלינו להרגילו שתפילה וברכה הן עבודה שבאה מלבו ולא רק מפיו.

ככל שהילד גדל אפשר במתינות ללמדו גם להתפלל את התפילה הכתובה. בהיותו בן שש-שבע יאמר תפילות ללא קריאה מהסידור אלא בעל פה. תפילות כ'מרה אני', קריאת שמע וכדומה. ככל שגדל נלמדו להתפלל מתוך הסידור. לאט לאט, והרגש הוא על לאט לאט, נחבר בין עבודת הלב של הילד לנוסח הסידור. יש ללמדו את תוכן התפילה הכתובה וכן כיצד ישים לב לכתוב כך שיהיה בבחינת פה ללב. חייב להיות מודג נכון ומתון כדי שהוא ילמד להתפלל מקירות לבו ולא מקירות הדין בלבד.

זקא חא אלל

ובשנאמרה תבה זו על חנוך הבנים, אז הפנה היא לגדל ולפתח את טבעו והקשרתו של הילד שנמצאה בו במדה קטנה או בכח והקשרתו לכד, ולגלותה. וכן שיקרא ה'שקרא' עוד בגלותו ור' נשמת שדי טמנה וגנזה בו, צריכים לגדל ולתנף אותו להוציאה לגלותה ולהפריחה, והיה ליהודי נאמן עובד את ד', בתורתו מעצמו יתפץ, ומדרכו גם כי יקצין לא יטור, והמנהג אף המרגיל, אינו בטוח שהבן או התלמיד המנהג והמנהג יצשה במנהגו גם כשיגדל ויהיה ברשות עצמו. ועל זה צוה שלמה המלך: "תנך לצער" וכו', תחנכו, אל קרבו תחדר, ואת קדשת הישראל אשר בו בקהלם, תגלה, ורק אז "גם כי יקצין לא יטור ממנה".

חוקר האמונה בן א

2

צלול הוא הרצון של הילד, ועם זה צלולה היא כינתו. כלומר, גרעין הדיעה הטבעית שלו הוא גרעין בריא, שכל ההשפעה הלימודית צריכה להיטפל בשמירת בריאותו, יותר ממה שהיא רגילה להיטפל בהתפתחותו. כששמים המטרה של שמירת הניקיון של הכשרון הילדותי של אוצר האושר של האדם. בראשית היסוד החינוכי, באה ההתפתחות באופן מבורך. המחשבה האמונית, אור הרעיון של הגדול האלהי, הברור של יחסנו לאלהים, הודאות האלהית, התום והיושר במעמקיהם, כל אלה הם סגולות ילדותיות, שרק הבל פה שאין בו חטא כולל את תמציתם בטהרה, מבלי צורך של ידיעה מפורטת, שאנו קורים לה שלא בצדק: ברורה. דבר אלהים חיים בפי עוללים ויונקים. יסוד העולם הוא, בסיס התרבות, ומכך להצלת הנשמות וההצלחה החברתית היותר גדולה כל התמכרות טבעית לאיזה אידיאל מרומם, הרי היא חזרה אל הילדות. יש כאן תפישה מושג מבלי הכרה, רק מפני דחיפה פנימית. הבאה ממקורות שאין יד האדם משיגה אותם בהכרה. והילדות הזאת צריכה שמירה מפני פגעים העלולים להדחג לה.

היזקן, אצל אבי

3

חינוך אינו תהליך פשוט כלל, אך הגורם הראשון והמכריע אותו סופג הילד הוא מאוויהם של הוריו, גם אם אינם באים לידי ביטוי, לעיתים, עקב שיקולים ואילוצים שונים ההורה אינו יכול ללמד תורה, עליו לעבוד, אך הצימאון לתורה שלו נספג אצל הילד. אומרת הגמרא, שמי שאוהב תלמיד חכם, יהיו לו בנים תלמידים חכמים. מי שמכבד, יהיו לו חתנים תלמידים חכמים. מי שירא מהם, יהיה בעצמו תלמיד חכם, ואם אין הוא יכול, יהיו דבריו נשמעים בדברי תלמיד חכם, ויתייחסו אליהם בכבוד ראש וברצינות (שם נ"ג).

הצימאון, האהבה והיראה לתורה, קובעים את ההשפעה החינוכית, יותר מהמעשים שעושים בפועל. ודאי שאין הטוהר ליחס חסר כל כיוסו. יחס ללא ביטוי ביכולת הוא שקרי, אלא הדבר המכריע בגיל הרך אינו דווקא הגילוי, אלא היחס, שיטל להתבטא גם בדרכים סמויות.

היזקן, אצל אבי

6

הבאת ילדים לבית הכנסת

הוא צורך בריבוי שיש להביא ילדים לבית הכנסת כדי לתנע לעבודת ה' בתפלה, אלא שמטרה זאת תושג רק כאשר הנחלים יטבו בדרך ארץ וכבוד בבית הכנסת ובכך יתבטא את נדיהם, אבל כאשר הנחלים עצמם מלאים בקדושת בית הכנסת, אזי הדין יכולים כבר להתנתר אותם ילדים החיים והידים מתעצבים כך.

ואכן, כך נהג בישראל מקדמת דנא להביא ילדים לבית הכנסת לתנע לתפלה ועבודה ה', כמנהג מרבני דרס"א בחלוצת התפלה, וזו לשונה: אמר לאדם ללשך בניו וקצתם

בביתו כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כמדת המסע ברוך הוא ומכאן שיש להביאם לבית הכנסת. וכתב על זה הגאון: "עין בשליח שקרא תור על המבואים ילדים לביתו וכו', וסיים שדבריו נכונים. והכוונה היא כמו שביאר רבנו כימנח' השקל, חיית קצתם ששקין לא תישך לדעת, והמסע כי חילדים משחקים ומשחקים בביתו ומחללים קדושת ביתו וגם מבלבלים דעת התלמידים, וגם כי יקצו לא יסורו ממנו וגם דע אשר נחנכו בלחוצה להבנות קדושת בית הכנסת, אבל כשישקיע לדעת אדרבא יביאנו שבו לביתו ולמדת אורחות דתם לישב באימה ויראה ולא ינתנו לחץ ממנו, וידעו לעשות אמן קדש וקדושה, ע"ל.

⑧

40

11

נסרק עם CamScanner